

Artikelarkiv Arvesølv 2019

Fra Strandgyden til Fjordgården

Af Arne Kristiansen

Det følgende er først og fremmest barndomserindringer, som jeg husker det, men minderne fra dengang giver også et billede af livets gang i Munkebo fra krigens afslutning i 1945 og 15 år frem. Især 3 lokaliteter vil komme til at præge denne beretning, nemlig ejendommen ”Højbo” i Strandgyden, ”Højegaard” i Nørregade og den gamle ”Fjordgaard” ved Kertinge Nor. Men vi begynder i Strandgyden i 1945 på ejendommen ”Højbo”, som stadig eksisterer og som i dag har adressen Lindøalléen 102.

Ejendommen, som i dag faktisk ligner sig selv, som den så ud i min barndom, var et typisk husmandssted fra

”Højbo” med grusgraven set i retning
mod Lindøgaard

tiden lige efter 1. Verdenskrig med ca. 18 tønder land, bolig til en familie og avlsbygning med plads til 3-4 køer, et par heste, 3-5 grise, høns og ænder. Ejendommen blev bygget af mine bedsteforældre Ane og Peder i 1918-1919, og de boede formentlig på stedet indtil midt i 30’erne. Ejendommen var således også barndomshjem for min far, Børge, og hans broder Jørgen. Efter nogle få år, hvor ejendommen var lejet ud, blev den i 1944 nyt hjem for mine forældre, som var blevet gift d. 14. maj 1944. Den 24. marts 1945 kom jeg så til, og ja, der kom aldrig nogen søskende, hvilket jeg senere godt kunne have ønsket mig.

Mine forældre tjente i deres ungdom ved landbruget og min far blev også uddannet på

Dalum Landbrugsskole. Det lå dengang i luften, at det var i landbruget, deres fremtid lå. I årene lige efter krigen blev der dyrket korn, roer, kartofler og løg. I det daglige var der samdrift med ”Højegaard”, som mine bedsteforældre ejede og drev.

Omkring 1948 genåbnede min far den grusgrav, som entreprenør Karl Hansen tidligere havde haft på ejendommen. Grusgravning samt vognmands- og entreprenøraktiviteter blev som indtægtskilde langsomt op igennem 50’erne et godt supplement til landbrugsdriften.

Den lille ejendom forsynede os stort set med alle de madvarer, som vi havde brug for. Kartoffler og løg, som blev dyrket på marken, indgik i de fleste måltider. ”Brasede Kartoffler”, som bestod af kartofler, små flækestykker og lidt løg tilberedt på en pande, og dertil et spejlæg, stod ofte på menuen. Om efteråret kom der ofte fasan, hare eller en vildand på bordet – slet ikke så dårligt. I køkkenhaven var der alle mulige bær, rabarber, peberrod, porrer og gulerødder og flere andre ting. I området ved den nuværende skydebane var der en lille frugtplantage med bl. a. en række træer med det lille røde pigeonæble – et æble, som vi holdt meget af, både som mad- og spiseæble. Men alt fra haven blev altid kogt, henkogt eller syltet. Der var ikke noget med ”rå” grønsager til maden dengang. Jeg husker tiden som værende rig på mad, og der var mange ”venner af huset”, som – set i bakspejlet – tit nød godt af mine forældres store gæstfrihed.

Min mor, som var skrædderdatter fra Nr. Broby, var ”berømt” for sit hjemmebryggede øl. Hun havde lært ølbrygningens kunst som tjenestepige på gårde i Revninge og hos familien Adolfsen på Ingerslyst. Huset stod altid på den anden ende, når der blev brygget øl. Vort bryggers – og her kom ordet bryggers til sin fulde ret for det første rum, som man kom ind i udefra - var fyldt med flere kar, øltønde og meget andet grej. Malt og gær blev hentet hos ”Hindsholmbryggeren” i Mesinge. Der blev kogt vand i gruekedelen, skoldet kar og andet grej og en proces på 2 dage gik i gang, inden øllet kom på tøndene. Man talte om ”undergæret” og ”overgæret øl”, hvilket jeg dog aldrig rigtig fandt ud, hvad var, men det var vist nok noget, der havde betydning for styrken af øllet. Det var en stor dag, når øllet skulle prøvesmages. Gæster blev ofte beværtet med et glas hjemmebrygget øl, også selvom mange nok syntes, at det var lidt ”kraftig kost”.

Omkring 1955 blev der bygget et lille andelsfrysehus i Strandgyden. Huset lå på hjørnet, hvor den nuværende Garbæksvej munder ud i Lindøalléen. Det var Peder Grønnehave fra entreprenør Karl Hansen, der murede det op af lecablokke, og jeg deltog som 9-10 årig knægt dagligt i arbejdet. Det ene hjørne var vist

blevet lidt skævt, og folk fandt hurtigt ud af, at de kunne drille mig med det. Jeg blev nemlig stiktosset, hver gang nogen talte om det skæve frysehus. Men frysehuset gav nye muligheder for at gemme madvarer, og de daglige madvaner ændrede sig dermed også. Nu kunne vi få de fleste ting året rundt.

Jeg ved, at jeg de første år ofte blev taget med i marken. Parkeret i barnevognen eller sat et synligt sted, hvor jeg kunne pille med et eller andet. Der var også noget med en kravlegård, som blev sat strategiske steder, så man enten kunne se mig eller høre mig, når tålmodigheden var ophørt. Og så blev jeg ofte passet hos bedsteforældrene på "Højegaard". Det var en relativ god og sikker første barndom, men set i bakspejlet, så er jeg slet ikke i tvivl om, at en tur i en børnehave på dette tidspunkt ville have været godt for mig.

Der var mange børn i Strandgyden i efterkrigstiden. De fleste hed noget med Eriksen, Lillesø eller Clausen. Men det blev dog mest Jørgen fra den lille ejendom ovre ved siden af Lindøgård, som jeg i 50'erne kom til at bruge megen tid sammen med. Naturen lå lige uden for døren. Dalbys Høj, områdets naturlige kilder, den tæt ved liggende mergelgrav og "potterne" lige indenfor diget ud til Lindø var de foretrukne "legepladser". Det var ikke helt ufarlige steder, men vi havde jo begge været der så ofte før med vores forældre, så vi var nok blevet gjort opmærksom på, hvad man måtte og ikke måtte. I mergelgraven skulle der bygges huler, helst 2 - 3 m oppe i de gamle træer, så hulerne kunne forsvares. I potterne, som var små søer opstået ved opgravning af materiale til digerne, blev der lavet krigshavne og sejlet med selvgjorte krigsskibe.

Jørgen, min bedste kammerat, vores hund Træf og jeg

Men man skulle passe på, for den lille isbryder Sct. Knud fra Odense forsøgte altid at holde sejlbrenden åben, og det kunne give store revner langt ind i fastisen. Flere gange var jeg med min far og andre ude på isen for at stange ål. Man fandt et sted med 2-4 m. vand og med en blød ofte mudret bund, hvor man vidste, at ålen gemte sig. Med ålejern monteret på en lang stage stod man så og huggede i blinde efter ålen. Det lyder lidt fjollet, men det gav ofte resultat.

Feriebørnene fra København blev fra 1952 et helt særligt kapitel i mine drengear. Mange kan måske huske navnet Østrup. Skolelederen som i efterkrigstiden sendte flere tusinde ferie børn fra det indre København til oplevelser og frisk luft hos værtsfamilier over det ganske land. I forsommeren 1952 blev sådan en feriedreng sat af toget på Dræby Station. Der stod den kun 8-årige Holger med skilt på maven med navn og bestemmelsessted. Spændt var han, og spændt var jeg på, hvad de næste 5-6 uger ville bringe. Jeg var jo ikke lige vant til at have "brødre" så tæt på, og hvad var han nu for en? Det blev den bedste sommer til dato for os begge. Sorgen var stor, da han i starten af august igen skulle med toget fra Dræby Station. Og Holger har sikkert talt pænt om os hjemme i København, for der gik ikke længe, før der kom en henvendelse fra familien i København, der spurgte, om ikke der det følgende år også kunne blive plads til Holgers lillesøster.

Det blev arrangeret, og i forsommeren 1953 stod der 2 børn på Dræby Station, 9-årige Holger med sin 7 årige lillesøster Ingelise, klar til afhentning.

Igen en god sommer med kaskader af tårer ved afskeden. De efterlod ved deres afrejse en slående tomhed i vort hjem, som jeg stadig mindes. Ingelise og Holger kom også de følgende år frem til og med 1956. Kontakten til dem og deres familie blev efterfølgende holdt ved lige, og de besøgte ofte Munkebo indtil mine forældres død i 90-erne. Ingelise døde desværre af

Feriebørnene Ingelise og Holger, min mor og jeg

kræft mindre end 50 år gammel. Holger lever mig bekendt stadig.

Radioen var en vigtig del af vores hjem. Der blev dagligt lyttet til radioaviser og vejrmeldinger. Men også fortællinger og radiohørspil fyldte en del i den mørke årstid. Min første sikre erindring om radioen er fra vinteren 1951/52. Jeg husker tydeligt, at jeg – og mange andre – sad klistret til radioen for at høre nyt om et drama langt ude i Atlanterhavet. Et amerikansk skib – ”Flying Enterprise” – havde i en storm fået svær slagside, og besætningen var gået fra borde. Tilbage på skibet var den danske kaptajn Kurt Carlsen. Han kæmpede i flere dage med at få en trosse ombord og fastgjort, så skibet kunne bugseres til nærmeste havn. Det lykkedes som bekendt, men undervejs sprang trossen og skibet gik ned. Carlsen blev reddet, og han fik efterfølgende en helt modtagelse i New York.

En anden hændelse, som sidder fastnaglet i min erindring, er kriminalhørspillet ”Siva Skriget”, som blev sendt i radioen i juli måned 1956. På denne sikkert mørke og uhyggelige aften var feriebørnene Ingelise og Holger og jeg alene hjemme. Vi fulgte intenst med i dette uhyggelige radiospil, men tiden kom jo, hvor vi skulle i seng. Vore værelser var imidlertid beliggende på loftet, først igennem en mørk gang og op ad en stejl og smal trappe, så en anden mørk gang og til sidst fordeltes vi på to værelser. Vi skulle gå på en række, og ingen ville gå forrest, og ingen ville gå sidst. Vi ville alle gå i midten – det var det sikreste. Der måtte flere lodtrækninger til, før vi kom i seng den aften.

I 1952 blev jeg 7 år. Jeg var på det tidspunkt fortrolig med at køre den grå Ferguson traktor, men jeg kunne ikke cykle. Det var lidt af et handicap, da jeg skulle i skole. Så det første halve år måtte jeg gå de godt 2 km til den røde forskole i den østlige ende af den nuværende Fjordvej. Drillet blev der naturligvis, når de andre fra

Traktorfører på 8 år - på høstarbejde sammen med min mor, Peder Grønnehave og Egon (søn af Thorvald ”Jahn”) på vognen.

Strandgyden passerede mig på deres cykler. Jeg husker ikke den første skoletid som noget særligt sjovt, også selv om man kun gik i skole hver anden dag. Ordet mobning var ikke opfundet dengang, men jeg tror godt, at jeg de første år af min skoletid af og til kunne føle mig lidt mobbet. Her kommer det nok ind, at jeg var enebarn, hvor de fleste andre på den tid og på min alder havde mange søskende. Men med årene blev jeg nok mere glad for skolen, samtidig med, at der også kom nye kammerater til bl. a. drengene fra Brugsen, Højvang, Skovgaard og andre. Hans Juhl fra Brugsen startede i Kerteminde Skole i 1956, og det blev nok medvirkende til, at det blev besluttet, at jeg og andre også skulle i realskole. Så jeg startede i 1. mellem på Kerteminde Borger- og Realskole i sommeren 1957.

1957 blev et vendepunkt for mig i forbindelse med skoleskift til Kerteminde. Men også for resten af familien skete der store ændringer. I 1956 talte mine forældre oftere og oftere om noget, der skulle ske på Lindø. Der blev opkøbt jord og gårde og ingen vidste rigtigt, hvad der foregik. I 1957 kom turen til ”Højbo” – nogle ville købe vores hjem. Samtidig blev ”Fjordgården” oftere og oftere nævnt ved køkkenbordet. Sognerådsformand og

ejer af ”Fjordgården” Ejner Edvardsen var død, og mange andre ting blev nævnt og diskuteret – alt sammen noget som jeg dengang ikke rigtigt kunne følge med i. I 1957-58 blev ”Højbo” solgt, og ”Fjordgården” blev købt. Umiddelbart efter blev også ”Højegaard” – vor slægtsgård i Nørregade, hvor mine bedsteforældre boede, solgt. De blev dog boende på gården indtil 1961. Verden var for alvor gået af lave, og det var blevet de store forandrings tid i Munkebo.

”Fjordgården” var et dødsbo, men dog en gård i drift, hvor høns, grise, køer og endog karlen Marius fulgte med i handlen. Jeg husker, at mange ting var noget forældet i forhold til ”Højbo”. I ”Højbo” havde vi centralkomfur i køkkenet, som også trak radiatorerne i stuerne. Vi havde fået rindende vand i huset, og i starten af 50’erne fik vi også et toilet med ”træk og slip”. På ”Fjordgården” vendte vi i 1957 tilbage til brændekomfur i køkkenet, kaminer i 2 stuer, ingen rindende vand og 2 spandetoiletter placeret i gavlen af svinestalden. ”Fjordgaardens” bygninger var formentlig fra starten af 1800-tallet.

Der var foretaget en ombygning af laderne i 1902, hvor der blev bygget en karakteristisk portbygning og indrettet en ny svinestald i den østlige længe. Stuehuset havde fået fast tag i starten af 50’erne som erstatning

Fjordgården 1952 med Brugsen i baggrunden

for stråtaget. Det indtryk, jeg husker fra vores indtog på "Fjordgaarden", var, at der var komøg, møddingssaft og løbende rotter overalt. Men for en 13-årig knægt var stedet spændende. Alene beliggenheden direkte ved Kertinge Nor gav mulighed for mange nye aktiviteter.

Men jeg havde nu skiftet skole, og skolen i Kerteminde tog nu næsten hele min tid. Alene det, at man skulle af sted hver eneste dag, føltes i starten som noget af en afstraffelse. Klassekammeraterne hed nu noget med Dreier, Tvedskov, Dydensborg, Novrup og andre kendte kertemindenavne, og mange nye venskaber udviklede sig. Jeg havde i Kerteminde fået skoleinspektør H. P. Jensen som dansk- og klasselærer, og han var en "bestemt" herre og af den type, som kunne styre en hel klasse på 28 elever bare ved at kaste et blik ud over forsamlingen. Men han var en respekteret og dygtig lærer, og vi var alle kede af, at han efter 1½ år fik job som stadsskoleinspektør – vist nok i Randers Kommune.

Min "fodboldkarriere" blev også flyttet til Kerteminde Boldklub, hvor flere af mine nye klassekammerater spillede. Så 2 gange i ugen cyklede jeg om aftenen en ekstra gang til Kerteminde for at træne under træner Kaj Nicolaj Hansen. Det blev de næste 3 - 4 år til mange drenge- og ynglinge kampe for KB. Jeg var i disse år enten hjemme eller i Kerteminde, og jeg følte mig mere og mere som indfødt "kerteminder". I 1959 blev jeg konfirmeret i Kerteminde Sognekirke af pastor Sørensen, og i 1962 fik jeg så realeksamen. Samlet vil jeg altid huske mine skoleår i Kerteminde som en meget lykkelig tid, hvorfra jeg har mange gode minder, og dette er nok medvirkende til, at jeg fortsat elsker at færdes i Kerteminde.

1962 blev altså året, hvor noget sluttede og noget helt andet begyndte, men det er en helt anden historie.